

**TAIDE-
YLIOPISTO**

X TEATTERIKORKEAKOULU

2024

OPINNÄYTETYÖ

Tilan, ruumiin ja runon kohtaamisia tiladramaturgisessa praktiikassani

Aino Kontinen

Esittävien taiteiden lavastuksen maisteriohjelma

TIIVISTELMÄ**PÄIVÄYS**
01.05.2024

TEKIJÄ Aino Kontinen	KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Esittävien taiteiden lavastus
KIRJALLISEN OSION NIMI Tilan, ruumiin ja runon kohtaamisia tiladramaturgisessa praktiikassani	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 44
TAITEELLISEN TYÖN NIMI Huone, Ensi-ilta 29.11.2023, Teatterikorkeakoulu Studio 1 Konsepti, teksti ja tilasuunnittelu: Aino Kontinen, Pukusuunnittelu: Hilla Ruuska, Valosuunnittelu: Lyidia Johansson, Äänisuunnittelu: Laura Palanne Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa☒ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu)☐ Taiteellisesta osiosta ei ole tallennetta☐	
<p>Opinnäytteeni kirjallisessa osassa tarkastelen opinnäytteeni taiteellisen osan <i>Huoneen</i> (2023) rakentumista tiladramaturgiseksi praktiikaksi kutsumani työskentelyn kautta, sekä kartoitan materiaaleja, joiden jäsentelystä praktiikkani rakentuu. Tiladramaturgisella praktiikalla tarkoitan laajennetun skenografian kontekstiin asettuvaa tila-ajattelua, joka keskittyy esityksen tilallisten ja ruumiillisten materiaalisuuksien dramaturgiaan. Praktiikkani keskiössä on näin ollen ruumiin kokemuksellisuus, jota katson ruumiin ja sitä ympäröivän tilan suhteen kautta. Työskentelyssäni ruumis asettuu siis kokemuksellisenä, tilallisenä ja materiaalisena elementtinä tiladramaturgisen praktiikkani jäsentelyn kohteeksi ja mittatikuksi.</p> <p>Opinnäytteeni taiteellinen osa <i>Huone</i> on näyttämörunon ja skenografisen installaation välimuoto, joka syntyi kokeilustani yhdistää tila-ajatteluni taustaani lavarunouden parissa. <i>Huoneen</i> prosessissa tiladramaturginen praktiikkani näyttäytyi runotekstin ja skenografian minimalististen materiaalisuuksien ja tuntuuksien tarkasteluna ja järjestelynä. <i>Huoneessa</i> minimalistinen aineellinen materiaalisuus - eli suorakaiteen muotoon asetetut valkeat vanhat katsomotuolit, mikki, mikkistandi ja valkea mikkipiuha ainoina esitystekniikan oheisina objekteina tilassa - korosti sekä esiintyvän ruumiin, että katsoja-kokijoiden ruumiiden suhdetta esitykseen. Näin aineellisesti minimalistinen materiaalisuus alkoi limittää yhteen <i>Huoneen</i> äärelle kokoontuneita ruumiita, runoa sekä tilasuunnittelua.</p> <p>Opinnäytteeni kirjallisessa osassa selvitan, kuinka <i>Huoneen</i> prosessissa runon kirjoittamisesta, esityksen työstämisestä sekä esiintymisestä tuli ruumiin ja runon fragmenttien avaamaan maailman dialogista kohtaamista ja näiden kohtaamisten kerrostumista. Peilaan praktiikkaani ja <i>Huoneen</i> prosessia kohtaamisen tapahtumaan ja laajennetun skenografian kontekstiin. Skenografian ja runon hahmottuessa suhteessa katsoja-kokijoiden ruumiisiin ja omaan esiintyvään ruumiiseeni, jäsentelen myös yhteiskunnallisen toiseuden vaikutusta ruumiillis-tilalliseen kokemukseeni. Lopuksi esitän, kuinka esitetty runo ja skenografia antoivat <i>Huoneessa</i> ja <i>Huoneen</i> prosessissa ruumiillis-tilalliselle toiseuden kokemukselleni kohdattavan muodon.</p>	
ASIASANAT Laajennettu skenografia, dramaturgia, minimalismi, ruumiillisuus, aineeton materiaalisuus, lavarunous, runous	

<i>Prologi - Opinnäytteen taiteellisen osan käsiohjelma</i>	4
<i>Johdanto</i>	7
<i>Kohti tiladramaturgista praktiikkaa</i>	9
Kohtaamiseen hapuileva lavastajuus	10
Skenografia linssinä tilakokemukseen	12
Runous linssinä tilakokemukseen	13
<i>Kohtaamisia itsen ja vertaisten kanssa Huone-esityksen prosessissa</i>	17
Havainto ruumiista tilan ja runon välissä	18
Yhteistyö jaetun kokemuksen äärellä	21
<i>Kohtaamisia ja kerrostumia tilan, ruumiin ja runon välillä</i>	23
Skenografia, runon kirjoittaminen ja esittäminen kohtaamisena	24
Kohtaamisen materiaalisuuksia	26
Aineellinen materiaalisuus Huoneessa	26
Ruumiillinen materiaalisuus Huoneessa	29
Esiintyvän ruumiin kerroksia	30
<i>Tiladramaturgisia yhteenvetoja</i>	33
Tiladramaturginen praktiikka yksityiskohtien yhteen punomisena	34
Tilan, ruumiin ja runon yhteentuloja	35
<i>Kiitos</i>	39
<i>Lähteet ja kirjallisuus</i>	40
<i>Liitteet</i>	43

Prologi - Opinnäytteen taiteellisen osan käsiohjelma

29.11.2023

Room (noun) =

= a part of the inside of a building that is separated from other parts by walls, floor, and ceiling

= the amount of space that someone or something needs

= space available for something

Huone on tutkielma tilarunon muodosta, sekä kehosta runon ja tilan sisäkkäisyyksissä. Se syntyi tarpeesta syventyä taiteellisen osaamisen kokonaisvaltaiseen käyttöön ja tutkimiseen. Lavastustaiteen opintojeni aikana kaksi näennäisesti toisistaan erillään ollutta identiteettiä osaa, lavastajuus ja kirjoittajuus, alkoivat lähentyä toisiaan. Nyt lopputyössäni etsin tapoja solmia niitä yhteen. Opintojeni varrella huomasin, että lavastajuuteni ja kirjoittajuuteni nousevat samasta kohdasta minussa - ne pohjaavat kokemukseen ruumiista ja sen havainnoista. Huomioni myötä olen ymmärtänyt, kuinka sekä tilan että kielen kanssa työskentely on pohjimmiltaan minulle havaintojeni erittelyä, sekä järjestelyä uusiin asentoihin. Kirjoittaminen ja lavastaminen ovat muotoutuneet minulle tiladramaturgiseksi työskentelyksi.

Työskentelyäni ohjaa ruumillisuus, johon sisältyy kokemus toiseudesta. Huoneen työstöprosessin aikana olen herkän ja valloittavan työryhmäni kanssa sovittanut runoa - sekä tekstinä, että muotona - linssiksi kehon ja tilan väliin. Runon kautta olemme tarkentaneet niin ruumiiseen, kuin tilaankin kihelmöivän ihmetyksen ja toiseuden väkivaltaisuuden kautta. Miten tilaan laajeneva runo esityksen muotona voisi kuroa kiinni sanoja pakenevaa?

Konsepti, teksti ja tilasuunnittelu: Aino Kontinen (Esittävien taiteiden lavastuksen koulutusohjelma, taiteellinen opinnäyte)

Pukusuunnittelu: Hilla Ruuska (Aalto ARTS)

Valosuunnittelu: Lyydia Johansson (Valosuunnittelun koulutusohjelma)

Äänisuunnittelu: Laura Palanne (Äänisuunnittelun koulutusohjelma)

Toiseus =

Canadian Museum for Human Rights määrittelee internetsivuillaan toiseuden käsitteeksi, jonka avulla voidaan hahmottaa valtasuhteita ja niiden ilmenemistä yhteiskunnassa. Toiseus voi määrittyä ihmisryhmän piirteiden tai eroavaisuuksien kautta, esimerkiksi etnisyyden, sukupuolen, seksuaalisuuden tai uskonnon rajaamana. Toiseus syntyy toiseuttamisen prosessista, eli yhden ryhmän alkaessa pitää toista ryhmää piirteidensä takia vieraana ja vähempiarvoisena. Vierauden ja vähempiarvoisuuden ajatus, sekä siitä kumpuava pelko ja viha johtavat äärimmillään toiseutetun ryhmän esineellistämiseen ja epäinhimillistämiseen. (Curlle 2020.) Arkipäiväisessä kontekstissa toiseutetuksi tuleminen vaikuttaa yksilöiden elämään sivuun jäämisenä esimerkiksi päätösten teossa, sekä näkymättömyyteen johtavana vähättelynä ja väkivaltana (Criado Perez 2020).

Filosofi ja kirjailija Simone De Beauvoir käsittelee kirjassaan *Toinen sukupuoli* (1949) naiseutta toiseutena. Tämä sukupuolittunut toiseus, eli naiseuden pitäminen vieraana, vähempiarvoisena ja toisena - ei ensisijaisena tai oletusarvoisena - on yhteiskunnassa nähtävillä sukupuolten epätasa-arvona esimerkiksi väkivalta- ja palkkatilastoina. (Naisten Linja 2024; De Beauvoir, Suhosen 2021, mukaan.) Opinnäytteeni taiteellisessa ja kirjallisessa osassa käsittelem toiseutta suhteessa sukupuoleen, keskittyen naiseuden takia vieraana, heikompana ja objektina nähdyn tulemisen tilallis-ruumiilliseen kokemukseen, sekä sen vaikutukseen yksilön toimijuuteen.

HUONE

AINO KONTINEN

LYYDIA JOHANSSON
LAURA PALANNE HILLA RUUSKA

TEATTERIKORKEAKOULU
HAAPANIEMENKATU 6
STUDIO 1

29.11.2025 klo 19:00

1.12.2025 klo 18:00

2.12.2025 klo 14:00

2.12.2025 klo 18:00

4.12.2025 klo 18:00

5.12.2025 klo 15:00

A! Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun
korkeakoulu

**TAIDE-
YLIOPISTO**

✕ TEATTERIKORKEAKOULU

Liput ennakkoon 15€/7€

Liput ovelta 17€/9€

www.uniarts.fi/teak-ohjelmisto

Johdanto

Opinnäytteeni kirjallisessa osassa tarkastelen opinnäytteeni taiteellisen osan *Huoneen* (2023) rakentumista tiladramaturgiseksi praktiikaksi kutsumani työskentelyn kautta, sekä kartoitan materiaaleja, joiden jäsentelystä praktiikkani rakentuu. Huone on tilarunoksi nimittämäni näyttämörunon ja skenografisen installaation välimuoto, joka syntyi kokeilustani yhdistää laajennetun skenografian kontekstiin asettuva skenografinen ajatteluni ja esitetty runous.

Tiladramaturgisella työskentelyllä tarkoitan laajennetun skenografian kontekstiin asettuvaa praktiikkaani, joka keskittyy esityksen tilallisten ja ruumiillisten materiaalisuuksien dramaturgiaan. Tiladramaturgisen praktiikkani keskiössä on näin ollen ruumiin kokemuksellisuus, joka rakentuu ruumiin ja sitä ympäröivän tilan suhteesta. Työskentelyssäni ruumis asettuukin kokemuksellisenä, tilallisenä ja materiaalisena elementtinä dramaturgisen jäsentelyni kohteeksi ja mittatikuksi.

Kirjoittaessani käytän sanoja ruumis ja ruumiillisuus viitaten elolliseen ja lihalliseen kehoon, sekä sen kokemuksellisiin ulottuvuuksiin ja kerrostumiin. Ympäröivästä fyysisestä tilasta ja sitä vasten rakentuvasta maailmasuhteesta käytän termiä eletty tila, viitaten tilan aistimisen henkilökohtaiseen ja ruumiilliseen kokemuksellisuuteen. Tilasta kirjoittaessani käytän myös termiä esitystila, jolla viitataan esityksen tilallisuuteen. Nämä termit ovat osin päällekkäiset, sillä esitystila asettuu myös osaksi elettyä tilaa. Usein olemme kuitenkin tottuneet

tarkastelemaan elettyä tilaa eri näkökulmasta, ajatellen sen olevan esityksellisistä keinoista riisuttuna esitystilaa todellisempi tai arkisempi. Materiaalisuudesta kirjoittaessani käsitän aineellisuuden fyysisesti olemassaolevaksi materiaalisuudeksi ja aineettomuuden ei-fyysiseksi materiaalisuudeksi. Näin materiaalisuus määrittyy ajatteluni kontekstissa sekä aineettomina, että aineellisina esityksen materiaaleina, kuten esimerkiksi aineettomana runona tai aineellisena katsomotuolina.

Luvussa *Kohti tiladramaturgista praktiikkaa* käsittelen tiladramaturgisen praktiikan äärelle päätymistäni ja avaan taustaani runon kirjoittamisen sekä scenografian parissa. Samalla hahmottelen runon kirjoittamisen ja scenografian yhteyttä ruumiini ja tilan suhteeseen. Luvussa *Kohtaamisia itsen ja vertaisten kanssa Huone-esityksen prosessissa* jatkan henkilökohtaisten ruumiillis-tilallisten kokemuksieni peilaamista työskentelyyni, joka teoksesta toiseen ajautuu hahmottelemaan ruumiini ja tilan suhteisuutta. Jäsentelen henkilökohtaisen toiseuden kokemukseni ruumiillis-tilallisia ulottuvuuksia ja niiden heijastumista sekä Huoneen muotoon, että ryhmätyöhön sen äärellä.

Luvussa *Kohtaamisia ja kerrostumia tilan, ruumiin ja runon välillä* jäsentelen tiladramaturgisen praktiikkani keskiössä olevaa minimalismia ja ruumiillisuutta suhteessa aineelliseen ja aineettomaan materiaalisuuteen. Pohdin minimalismia tiladramaturgisen praktiikan keinona, viitaten keinollisesti tai aineellisesti tarkkarajaiseen työskentelyyn tapaan ja siitä seuraavaan estetiikkaan. Jäsentelen minimalistisen rajauksen sisälle jääneitä Huoneen materiaaleja suhteessa tuntuuteen, viitaten materiaalien aistimukselliseen ulottuvuuteen. Tarkastelen aineettomien ja aineellisten materiaalien suhdetta ruumiillisuuteen dialogina ja kohtaamisena, ja esitän tiladramaturgian muodostuvan runon, scenografian ja ruumiin suhteisuudesta ja kohtaamisesta. Pohdin, kuinka tätä kohtaamista oli Huoneen sisällön ja muodon syntymisen prosessissa, sekä prosessia jälkikäteen eritellessäni mahdotonta hahmottaa irrallisena henkilökohtaisesta tilakokemuksestani, eli ruumiini ja eletyn tilan suhteesta.

Luvussa *Tiladramaturgisia yhteenvetoja* jäsentelen tiladramaturgista praktiikkaa verkon tavoin toimivana työtapana, sekä pohdin esityksen verkkoisuutena hahmottuvan minimalismin mahdollisuuksia nostaa esiin ruumiillisia kokemuksia.

Kohti tiladramaturgista praktiikkaa

Muistan kun näin ensi kertaa kylkiluuni

ostin stringit

Niin pienet, ettei niitä erottanut pyykkikoneen rummusta

Neste tuli läpi tiukkaan farkkuun

Huone pukeutui ylleni toisin

Keskikohta siirtyi

Eivätkä sanat kiinnittyneet läpi

Kohtaamiseen hapuileva lavastajuus

Reittini Huoneen ja tiladramaturgisen työskentelyn äärelle ei ollut yksioikoinen, vaan pitkällisen ja epävarman harhailun tulos. Lavastustaiteen opiskelu oli ollut ihanaa ja innostavaa tilallista ja esityksellistä unelmointia siihen asti, että lavastussuunnitelmia oli alettava toteuttaa käytännössä. Kun ajatuksen tasolla ollut aineellinen materiaalisuus oli otettava haltuun esitystilassa, jokin ei enää istunut ja tunsin olevani väärässä roolissa. Ollessani lavastuselementtien äärellä, niiden kohtaaminen skenografisen suunnittelun hallitsevasta ja ylhäältä päin tulevasta asemasta tuntui väärältä. Elementit olivat olemassa kanssani, enkä minä niiden yläpuolella. Kokemus oli verrattavissa kokemukseeni eletyn tilan dialogisesta kohtaamisesta, sekä haluuni säilyttää ja vaalia. En tiennyt miten säilyttää ja vaalia esitystilaa, esitystilassa tai sen kanssa esitysten prosessien suunnatessa kohti aineellista innovatiivisuutta ja elämyksellisyyttä. Tähän heti kandidivaiheen ensimmäisessä lavastusproduktiossani törmätessäni ajauhin lavastajuuteni kanssa kriisiin. Hain kriisiin vastapainoa kirjoittamisen, valo- ja elokuvauksen opinnoista, ja palasin lavastajan rooliin vasta kandiopintojen liukuessa maisteriopintoihin.

Kirjoittaessani kandiopinnäytettäni *Tilastani; läsnäolo ja irrallisuus taiteellisen työskentelyni lähtökohtina* (2021) ja tarkastellessani minua ympäröivää tilaa valo- ja videokuvaamisen sekä runon kirjoittamisen kautta, ymmärsin olevani kiinnostunut niin esitystilasta, kuin eletyn

tilankin tarkastelusta muokkaamisen sijaan. Tilaa tarkastellessani orientoiduin esitystilan materiaalisuuteen samoin, kuin eletty tilan materiaalisuuteen. Tällöin ajattelussani ja kokemuksessani korostui tilan aistimellinen tuntuisuus, sekä tilan ja ruumiin dialoginen suhde - ei semioottinen symboliikka ja esittävyys. Palatessani esitysten tekemisen äärelle lavastajan roolissa kiinnitin huomiota tähän suhteeseen, eli kohtaamiseen, joka esitystilassa tapahtuu. Kohtaamiseen keskittyessäni käsitin materiaalisuuden aineellisuuden sijaan äänenä, valona, rytminä, kompositiona, ruumiillisuutena sekä kielellisyytenä keskittyen aineettomien ja aineellisten materiaalien suhteisuuksiin. Tämä suhteiden tilallinen tarkastelu ja järjestely tuntui luontevalta ja upottavalta - aineellisesta minimalismista aukesi suhteiden jäsentelyn kautta näyttämölle runsas ja elävä verkosto. Suunnitellessani katsomoa, esitystilan kompositioita sekä esitystilan käyttöä suhteisuuksien ja kohtaamisen näkökulmasta, työskentelyni alkoi hahmottumaan tiladramaturgisenä praktiikkana, ja identiteettini lavastajan sijaan tiladramaturgina. Keskittyessäni tiladramaturgiaan näkökulmani muuttui tilan muokkaajasta tarkkailijaksi ja myötäeläjäksi. Kysyessäni *mitä täällä on, voisi olla ja miten* keskityin aineellisuuden sijaan ajattelemaan tila-aikaan avautuvia suhteisuuksia. Skenografisia valintoja esitystilassa tehdessäni ja tullessani näin jälleen tarkastelijasta tilan muokkaajaksi, muokattavana ei ollutkaan enää ensisijaisesti esitystila, vaan katsoja-kokijan suhde siihen.

Tiladramaturgiana työskentely antoi minulle rajauksen, jonka sisällä minulla oli rauhaa olla ruumiin tuntuuksien äärellä ja syventyä käsillä olevaan elettyyn tilaan ja esitystilaan, sekä niiden suhteeseen. Saatoin hengähtää ymmärtäessäni, että vahvuuteni tilojen ja muiden dramaturgiseen tarkasteluun taipuvien elementtien materiaalisuuksien, ominaisuuksien, suhteisuuksien ja käsitteellisyyksien näkemisessä, järjestelyssä ja sanoittamisessa voidaan käsittää skenografiseksi työskentelyksi. Hahmotus työskentelystäni tiladramaturgiana vapautti minut ajauksesta, jonka mukaan esitystilan muokkaaminen olisi pakollista lavastajalle, ja että oma työskentelyni olisi materiaalisena orientaationa vuoksi puolinaista skenografiaa. Palauduin väkijoukon kekseliästä ideoijasta takaisin itsekseni, omaan ruumiiseeni, kokemukseeni ja dramaturgisen havainnointikykyäni äärelle.

Opiskellessani kirjoittamista osana maisteriopintojani tunnistin samoja dramaturgisia keinoja käytettävän runon kirjoittamisen ja draaman jälkeisten esitysten prosessimuotoisessa

valmistamisessa. Pohdin runon ja skenografian, sekä kielen ja eletyn tilan yhtäläisyyksiä ja materiaalisuuksia. Jos dramaturgiset keinot jäsenellä tilaa ja runoa ovat samat, voisiko runo olla aineeton skenografinen elementti ja vastaavasti skenografiset elementit osa runoa? Mitä teoksen tai esityksen muoto tässä suhteessa tarkoittaa? Entä mitä on tiladramaturginen työ runon äärellä?

Skenografia linssinä tilakokemukseen

Opinnäytteeni taiteellisen osan, Huoneen, äärelle minut toi tarve tutkia henkilökohtaista taiteilijuuttani kokonaisvaltaisesti keskittyen tiladramaturgian näkökulmasta sekä lavastajuuteeni, että kirjoittajuuteeni. Tarpeen taustalla oli ymmärrys tilakokemuksestani kaikkea taiteellista - niin skenografista kuin runollistakin - työskentelyäni poikkileikkaavana tekijänä. Opintojeni alussa havaitsin tilakokemukseni vaikuttavan erityisesti skenografiseen työskentelyyni. Etsiessäni kandidivaiheessa työkaluja, joilla perata lavastajuuteni kriisiä, huomasin kuitenkin saman tilakokemukseen palautuvan ajattelun vaikuttavan elimellisesti myös skenografisen kontekstin ulkopuolisessa taiteellisessa työskentelyssäni. Havaitsin työskentelyni välineestä riippumatta ponnistavan temaattisesti ruumiillisuuden ja eletyn tilan suhteesta, ja tämän dialogisen kohtaamisen havainnoinnista. Havainnoissani, sekä tilakokemuksessani korostui käsitys maailmassaolon kokemuksen rakentumisesta aisteihin ja tuntuisuuteen nojaavan eletyn tilan ja ruumiin suhteesta. Tähän suhteisuuteen juontuvat ja kerrostuvat sekä olemista tarkastelevat filosofiset, että sosiopoliittiset vaikutteet. Kuvataiteilija ja opettaja Markku Hakuri toteaaakin, että tilan merkityksien pohtiminen voi viedä elämän peruskysymyksien äärelle, ja että ”elämän voi käsittää ajan ja paikan rajaamaksi tietoisuudeksi” (Hakuri 2014, 14).

Aloin pohtia skenografisen työskentelyn määritelmää ymmärrettyäni, että ilmaisukeinoista riippumatta työskentelyni on tilakokemuksestani dokumentaaristen havaintojen kautta ponnistavaa ja tilallisen dramaturgian yhteen vetämää. Skenografi Elina Lifländer määrittelee väitöksessään *Rytminen tilallisuus* (2016) skenografisen työskentelyn laaja-alaisena tilaorientoituneena työskentelyinä, kuten näyttämö- tai esitysmaiseman rakentamisena ja suunnittelemisena. Skenografisen työskentely laajenee ja kokeellistuu Lifländeriä lainaten

laajennetun skenografian alueena, joka suuntaa yli ”traditionaalisten, käsitteellisten ja fyysisten rajojensa, kuten teatteritilojen sekä (näytelmä)teksti- ja näyttelijäkeskeisyyden ulkopuolelle osallistuen, soveltaen ja yhdistyen sekä arkiympäristöihin että muihin taidelajeihin, kuten kaupunkiarkkitehtuuriin sekä installaatio- ja mediataiteeseen” (Lifländer 2016, 12-13). Laajennetun skenografian alueeseen tutustuessani keskityin kysymään, voisiko tilakokemuksestani nouseva taiteellinen työskentely lukeutua skenografiseksi työskentelyksi laajennetun skenografian alueella silloinkin, kun työskentely ei itsessään pyrkisi esitystilan määrittelyyn - voisiko skenografinen työskentely laajeta eletyn tilan dramaturgiseen erittelyyn ja jäsentelyyn tila-ajallisessa jatkumossa esimerkiksi kaunokirjallista tekstiä kirjoittamalla? Mikä tällöin on skenografisen ajattelun ja elettyä tilallisuutta jäsentävän dramaturgisen ajattelun ero?

Runous linssinä tilakokemukseen

Etsiessäni ilmaisukeinoja, joilla kurottaa aineettomasti kohti tilakokemustani ja esitystilaa, aloin haaveilla kirjoittajuudestani varteenotettavana osana taiteilijuuttani. Kirjoittaminen oli ollut läsnä koko elämäni ajan. Kirjallinen osaamiseni ja erityisesti siihen lomittuva dramaturginen ajatteluni olivat kaikessa hiljaisuudessa kehittyneet lavastustaiteen opintojen ohella. Kirjoittaessani kandiopinnäytettäni huomasin tilakokemustani erittelevien muistiinpanojeni olevan paikoin hyvin runollisia ja lähentelevän kaunokirjallista tekstiä. Runonomaiset muistiinpanot yrittivät punoa esiin ruumiini ja tilan välisyydestä rakentuvaa kokemuksellista verkkoa. Muistiinpanoja selatessani tunnistin, kuinka runon kirjoittamiseeni liittyi sama eletyn tilan ja ruumiin suhteen tutkiskelu erilaisten tuntuksien ja minimalistisen tiivistymisen kautta, kuin tiladramaturgiseen työskentelyyni. Runo tuntui työskentelyni kontekstissa asettuvan skenografisen taiteen tavoin ruumiillisen kokemuksen ja ymmäryksen välille. Skenografisen työskentelyn ja runon kirjoittamisen yhdistäminen opinnäytteeni taiteellisessa osassa ei siis lopulta tuntunut mielekkäältä vain sen vuoksi, että olin molemmissa harjaantunut. Ne tuntuivat olevan saman ruumiin kokemuksellisuuden kaksi limittäistä, samalla logiikalla toimivaa puolta - jotain, joka yhdeksi lomittuessaan voisi tavoittaa muuten pakenevaa.

Runouden äärellä työskentelyni on painottunut erityisesti lavarunouteen. Lavarunouden historiaa ja teoriaa ovat käsitelleet lavarunoilija ja yhteisöpedagogi Juho Kuusi artikkelissaan *Lavarunous ja spoken word – mitä, kuka ja miten* (2020), sekä kirjallisuuden oppiaineesta maisteriksi valmistunut Maikki Heijala pro gradu-tutkielmassaan *Kotimaisen 2010-luvun lavarunouden kentillä ja laidoilla – havainnoiteja lavarunouden teoriasta, arvoista ja keinoista* (2014). He kertovat lavarunouden olevan lähtöisin 1980-luvulla Yhdysvalloissa syntyneestä työläistaustaisesta Poetry Slam-kulttuurista, joka vaikutui hiphop-kulttuurista. Lavarunouden erityispiirteiksi he listaavat tila-ajallisuuteen sitoutuvan esityshetken, voimakkaan yhteyden yleisöön, sekä usein lajin historiallisesta kontekstista juontuvan sosiopoliittisen kannanoton. Lavarunoilijat saattavat hyödyntää äänisuunnittelua, musiikkia, pukuja, ruumiillisuutta ja muita performanssitaiteen keinoja, mutta lopulta lavarunous erkaneekin kirjoitetusta runoudesta esityksen ja lausunnan hetkellä: lavaruno on yleisölle usein kirjoittajan itsensä ääneen esittämä runoteksti, jonka kirjallinen genre voi olla mikä vain. (Heijala 2014, 2, 5, 12; Kuusi 2020.) Näen lavarunouden kontekstissa runouden kirjoittamisen ja esittämisen vuotavan toisiinsa, sillä laji painottaa kirjoittajan itsensä esiintymistä, sekä esiintymisen hetkeä yleisön ja esiintyjän kohtaamisena. Näin ajattelen lavarunouden nostavan runotekstin dialogiseen asemaan sekä sen kirjoittamisen, että esittämisen näkökulmasta.

OpenMic-klubeilla ja lavarunoapahtumissa esitettävän lavarunouden ohella runoesityksiä, runoperformansseja ja näyttämörunoja tehdään Suomessa kuitenkin huomioni mukaan verrattain vähän ja pienillä työryhmillä verrattuna tanssi- ja teatteritaiteeseen. Oheisiin lavarunotapahtumista irronneisiin runoesityksiin liittyy usein esitystaiteen ja runouden marginaalissa rahoituksen vähyys, jonka vuoksi työryhmät ja produktiot ovat teatteri- ja tanssitaiteeseen verrattuna mittakaavoiltaan pienehköjä. Peilatesani lavarunouden esityksellisiä keinoja teatteriin ja tanssiin keskittyneiden opintojeni kartuttamaan keinovalikoimaan, havaitsin keinoissa yhtäläisyyksiä, joiden potentiaalia näkemissäni lava- ja näyttämörunoteoksissa oli hyödynnetty tanssi- ja teatteritaiteeseen verrattuna vasta vähän. Runouden kytkeytyessä entistä voimakkaammin ruumiini kokemukseen ja sen mukana skenografiseen ajatteluuni, näin yliopistorakenteen puitteissa mahdollisuuden käyttää tanssi- ja teatteritaiteen resursseja lava- ja näyttämörunouden parissa työskentelyyn. Apurahapainotteisen työskentelyn ja pitkälti itse ja yksin tekemisen sijaan minulla voisi olla koulun puolesta täysipäiväinen rahoitus, esitystila, tekniikka, toteuttava henkilökunta,

tuotantobudjetti, tuottaja ja tuotantoinfra itselleni, sekä taiteelliselle työryhmälleni kuudeksi viikoksi. Näin haave tutkia scenografian ja runon yhteyksiä tiladramaturgisen työskentelyn kautta tuli mahdolliseksi korkeakouluympäristön tukemana, ja aloin rakentaa maisteriopintojani sitä vasten.

**Kohtaamisia itsen ja vertaisten kanssa Huone-
esityksen prosessissa**

Hän makasi nurmella ja
luki kulmia
Tässä on asento ja paikka
Jäsenet
Suunta
Ripsenlehti kääntyi
Jokainen sana astiassaan
Arkisto
Kuhisi niin, ettei voinut enää tallentaa

Havainto ruumiista tilan ja runon välissä

Päästessäni opinnoissani vaiheeseen, jossa pystyin hakemaan tuotantopaikkaa Teatterikorkeakoululta skenografisen suunnittelun ja runouden esitykseksi yhdistämistä varten, keskityin teoksen konseptin suunnitteluun. Konseptia suunnitellessani fokuksenani oli tutkia ensisijaisesti skenografian ja runon yhdistämisestä syntyvän esityksen muotoa tiladramaturgisen praktiikkaani kautta, ei tiettyä aihetta tai teemaa. Ajattelin sisällön ja teeman nousevan joko itse kirjoittamani runomateriaalin sisältä, tai skenografian ja runon suhteesta. Tarkastellessani lähemmin esitettyä runoa ja skenografiaa muotoutuvan konseptin osasina, niiden yhteiseksi tekijäksi hahmottui dialogisuus ruumiin kanssa. Myös runomateriaalia koostaessani huomasin jälleen olevani eletyn tilan ja ruumiini suhteen äärellä. Iso osa koostamastani runotekstistä käsitteinkin toiseutetun ruumiin toimijuutta suhteessa elettyyn tilaan, sekä ristiriitaa toiseuden kokemuksen ja toimijuuden välillä. Näin henkilökohtainen ruumiillinen kokemukseni sukupuolittuneesta toiseudesta alkoi korostua ja peilautua rakentuvan konseptin muodossa, sekä tematiikassa.

Henkilökohtaisesti sukupuolittunut toiseus näkyy elämässäni naiseuteni vuoksi vieraana ja heikompana nähdyksi tulemisesta seuraavana väkivaltana, vähättelynä ja turvattomuutena. Se ilmenee ruumiini ja itseni menettämisen - eikä vain niiden menettämisen, vaan niiden minulta pois ottamisen - pelkona, sekä kaiken tämän sisäänrakennetun pelon näkymättömäksi jäämisenä ja ohittumisena. Tämä pelko ja siitä käsin tapahtuva toiminta hahmottuvat minulle

ruumiillis-tilallisina kokemuksina, jotka ovat ristiriidassa sen kanssa, millaisena maailmaa kuvataan oman kokemukseni ulkopuolella. Tästä ristiriidasta käsin ajattelenkin, että toiseus on ruumiin ja eletyn tilan kokemuksen vähättelystä ja ohittamisesta syntyvä pirstaloitunut tilakokemus. Tämä tilakokemus on sukua esimerkiksi kaupunkipelolle, jota sosiologi Taija Nuppola erittelee Pro gradu-tutkielmassaan *Vaiettu pelko* (1997) naisruumiin kokemuksellisuuden kautta. Oman havaintoni tavoin myös Nuppola toteaa kaikkien tilallisten kokemusten olevan ruumiillisia: ruumiimme kautta opimme tulkitsemaan tiloja ja toimimaan niissä. Hän toteaaakin, että esimerkiksi naisten kaupunkitilojen pelossa konkretisoituu yhteiskunnan sisäänrakennettu väkivallanpelko, sillä kaupunkitila alkaa muistuttaa naisruumiin rajoituksista ja asemasta toisena. Naisten pelko on siis tietoa ruumiista, yhteiskunnasta ja ruumiin paikasta yhteiskunnassa. (Nuppola 1997, 53, 56.) Ajattelen Nuppolan havaintoa tilan roolista suhteessa naisten kaupunkipelkoon voitavan soveltaa myös muihin tiloihin, jotka konkretisoivat ruumiin paikkaa tai roolia yhteiskunnassa. Näin ajattelen, että kaikki tilat välittävät tietoa yhteiskunnasta ja sen suhteesta ruumiisiin. Siksi keskittyessäni skenografiaan, runouteen ja niiden yhteiseen nimittäjään - ruumiiseeni - en voinut ohittaa tätä toiseuden määrittämää ruumiini ja tilan suhdetta.

Väkivalta, sen uhka ja naisruumiin toiseutettu toimijuus tilassa ovat kuitenkin kokemukseni mukaan niin ohitettuja ja vähäteltyjä teemoja suomalaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa, että niistä kirjoittaminen ja oman kokemuksen todesta ottaminen oli jo itsessään jännittävää ja vaikeaa. Havaintoni kaltaisesti myös Nuppola esittää, että julkisissa keskusteluissa pelko pyritään eliminoimaan irrationalisoimalla se: ”irrationalisoitu pelko on kuitenkin yhtä kuin mitätöity pelko” (Nuppola 1997, 56). Teosta konseptoidessani ja kirjoittaessani pohdin siis myös nähdyksi ja ohitetuksi tulemisen teemoja ja kokemuksia. Konseptoidessani ja runoa kirjoittaessani kävinkin neuvottelua eletyn tilani todellisuudesta ruumiini kokemuksen ja sen ulkopuolelta tulevan mitätöinnin välillä.

Runoa kirjoittaessani yririn hahmotella esiin ruumiillisia muistojani ja yksityiskohtia, joista voisi muodostua nähtäville kokemukseni ruumiillis-tilallinen verkko. Ruumiillisen kokemukseni tutkiskelua häiritsi kuitenkin edellä mainitsemani jatkuva, kaiken yllä häälyvä epäily oman näkökulmani ja kokemukseni virheellisyydestä, jota myös esseisti ja

tietokirjailija Rebecca Solnit kuvaa esseekokoelmassaan *Recollections of My Non-Existence* (2020):

Minulle kerrottiin usein, että kuvittelin tai liioittelin asioita, etten ollut uskottava, ja tämä uskottavuuden puutteeni, tämä epäluottamus kyvykkyyteeni edustaa itseäni ja tulkita maailmaa aiheutti osaltaan osan sen tilan murenemista, jossa pystyin olemaan olemassa. (Solnit 2020, 61)

Solnitin kuvauksen mukaan toiseus hahmottui siis oman kokemukseni todellisuutta, elettyä tilaani ja ruumiillis-tilallista toimijuuttani murentavana tekijänä. Runoa kirjoittaessani ja siten omaa toimijuuttani vaaliessani minun oli vaikea päästä irti tästä ristiriidasta kokemukseni ja sisäistämäni toiseuden välillä, joten keskitin huomioni sen jäsentelyyn. Runoa kirjoittaessani porauduin siis toiseutetun ruumiini kokemuksen sisältämään ristiriitaan, joka murentaa luottamusta itseän, omaan ruumiiseen ja eletyn tilan kokemukseen murentaen näin koko kokemusta maailmassa olemassaolosta.

Oman kokemuksen ja itse itsensä määrittelyn vaikeutta ja kipeyttä peilaamaan syntyi teoksen työnimestä lopulliseksi nimeksi jäänyt *Huone*. Se ilmensi havaintoani, jonka mukaan toiseus ja toiseutetuksi tuleminen vaikuttavat ruumiilliseen kokemukseen muuntaen ruumiin itsen ulkopuolisten voimien, merkityksien ja ristiriitojen kentäksi, tilaksi, huoneeksi.

Kokemukseeni pohjaavaa päätelmäni tukee naisruumiin objektiivomainen asema, joka on valitettavasti edelleen useissa tulkinnoissa ja kulttuurisissa kuvastoissa ennemmin rinnastettavissa tilallisiin elementteihin kuin tilassa toimijaan. Huone päätyi osaltaan tarkastelemaan juuri tätä ulkoa päin annetun kulttuurisen kuvaston ja ruumiillisen kokemuksen vastaamattomuutta, sekä neuvottelua merkityksen ja muodon välillä.

Runoa kirjoittaessani ja teoksen konseptia suunnitellessani tiesin haluavani esiintyä itse. Päätäessäni asettaa itseni näyttämölle tiladramaturginen työskentelyni alkoi linkittyä entistä vahvemmin suhteessa omaan ruumiillisuuteeni, ruumiini muistiin ja sen kerroksiin. Tällöin ruumiini kokemukset toimijuudesta ja toiseudesta suhteessa tilaan alkoivat kerrostua koko teoksen prosessin - eli konseptoinnin, runon kirjoittamisen, esityksen rakentamisen ja esiintymisen - välille ja ylle. Tilaa ja kieltä, skenografiaa ja runoa käsitellessäni jouduin siis

kasvotusten niiden väliin jäävän ruumiillisen kokemukseni kanssa, sekä erittelemään toiseuden vaikutusta siihen. Näin teoksen konsepti, sen muoto ja sisältö alkoivat nousta toistensa sisältä ja toisiaan vasten. Samalla esiintyisyys, sekä runon kirjoittaminen alkoivat hahmottua toimijuuteni, kokemuksieni, muistini ja itseni kutsumisena takaisin ruumiiseeni. Ajattelen runon kirjoittamisen ja ruumiilliseen muistiin tallentuneen kokemuksen tutkimisen olevan Huoneen kontekstissa rinnastettavissa Nuppolan lainaaman Jussi Vähämäen sanoihin: ”muistamisella on sama tehtävä kuin rukouksella: kutsua toista maailmaa, omaa ruumista, etsiä omaa paikkaansa” (Vähämäki Nuppolan 1997, 20 mukaan).

Yhteistyö jaetun kokemuksen äärellä

Huoneen prosessi lähti kunnolla käyntiin noin vuosi ennen ensi-iltaa, jolloin aloitin työryhmän kokoamisen. Yksi tärkeimmistä lähtökohdista teoksen prosessille oli toivomani tiivis yhteistyö koolle kutsumieni taiteilija-suunnittelijoiden kesken. Yhteistyön tavoitteena oli tutkia runon ja scenografian yhteensovittamista jokaisen suunnittelijan ja esityksen osa-alueen näkökulmasta muodostaaksemme prosessimuotoisesti audiovisuaalisesti kokonaisvaltaisen ja omalakisena esityksen. Työskentelimme viikon mittaisella ennakkosuunnitelujaksolla, viisivuokoisella harjoituskaudella ja viikon mittaisella esityskaudella matala-hierarkisesti, joskin sovimme, että koollekutsujana, opinnäytteen tekijänä ja konseptioijana viimeinen sana on minun. Työryhmämme kommunikaatio tapahtui avoimen dialogin kautta, ja osallistuimme kunkin osa-alueen ja niistä syntyvän teoksen dramaturgian kehittämiseen yhdessä keskustellen ja kokeillen.

Työskennellessämme intiimisti neljän hengen kesken käytimme paljon aikaa keskinäisten suhteittemme, yhteistyön ja yhteisen ymmärryksen kehittämiseen. Ottaessamme aikaa myös produktion tekemisen tunnetyölle, onnistuimme luomaan yhteisen ymmärryksen maaston teoksen tekemisen praktiikan ja toiseuden tematiikan äärellä. Kuten runotekstiä kirjoittaessani ja koostaessani olin huomannut, kirjoittamani runot piirittivät eletyn tilan ja ruumiini kohtaamisesta nousevaa henkilökohtaista toiseuden kokemusta, sen väkivaltaisuutta ja toisaalta myös ihmeellisyyttä tarkastelemalla. Vaikka kirjoitin runoja omasta toiseutetun naisruumiin kokemuksesta käsin, runojen ei-cismieheytenä ja ei-heteroutena määrittävä

toiseus oli koko työryhmälle tunnistettavaa ja samaistuttavaa. Myös kokemus toisena ja siksi huonompana nähdynsi tulemisesta niin taiteellisissa työryhmissä, kuin muussa henkilökohtaisessa elämässäkin, oli tuttu kaikille.

Vaikka henkilökohtaisen tekijyyden ja kokemuksen äärellä ryhmän kanssa oleminen oli jännittävää, työskentelyyn ja teoksen tematiikkaan liittyvien jännitysten ja pelkojen yhdessä kohtaamisesta muodostui työskentelyämme kantava ja ravitseva voima. Uskaltaessamme jakaa tuntojamme tuntojamme liittyen työskentelyyn sekä teoksen tematiikkaan, työskentelystämme tuli vertaistuellista ja eteenpäin vievää, ei ahdistuksessa ja pelossa vellovaa. Tämä mahdollisti käsiteltävänä olevan toiseuden kokemuksen nähdynsi tulemisen tavalla, joka yletti teoksen sisällön lävitse myös kunkin työryhmäläisen henkilökohtaiseen toiseuden kokemukseen. Toimiessamme todistajina toistemme kokemuksille vertaistuellisuus ja empaattisuus muodostivat elimellisen tärkeän suhteen Huoneen tematiikan sekä työskentelyämme välille. Se loi elvyttävän ja rikkaan ympäristön sekä kokeilemiselle, että olemiselle ylipäättään. Innostuminen yhteisestä, omasta ja toistemme työstä teki työskentelystä dialogisen kommunikoinnin ja aidon kohtaamisen ohella kestäväää ja merkityksellistä.

Työryhmäläisten toimesta nähdynsi tuleminen kannusti minua luottamaan omaan havaintooni ja tekijyyteeni runon ja skenografian yhdistämisen, sekä tiladramaturgisen praktiikan kohdalla. Ryhmän kannattelemana ja tukemana uskalsin keskittyä materiaalisuuteen aineettomasta näkökulmasta pelkistäen tilasuunnittelun aineellisen osuuden vain katsomotuoleihin ja mikrofoniiin. Toistemme kannattelu ja yhteisestä tunneyöstä huolehtiminen mahdollisti teoksen jaetun maaston muodostumisen, jonka sisällä runo ja minimalistinen tilasuunnittelu alkoivat hengittää ja laajeta aistisena tuntuisuutena.

Kohtaamisia ja kerrostumia tilan, ruumiin ja
runon välillä

HÄN ON :

Olla tässä on ohikulku

Olla hän on

Ohittua

Olla hän

On huone

On kulku,

Vuode nukkua, lyödä

Olla hän on

Julkiläävätty

Hengästynyt säie

Skenografia, runon kirjoittaminen ja esittäminen kohtaamisena

Skenografit-tutkijat Joslin McKinney ja Scott Palmer esittävät kirjassaan *Scenography expanded: an introduction to contemporary performance design* (2016) että perinteinen tulkintaan ja representaatioon perustuva lähestyminen skenografiaan pohjaa ajatukseen tekstistä nousevasta sisällöstä, jolle taiteilija/skenografi antaa merkityksen materiaalsen muodon kautta (McKinney & Palmer 2016). Vaihtoehdoksi antropologi Tim Ingold ehdottaa taiteen tekemisen ja kokemisen olevan *muodon seuraamista*, eli toistuvaa dialogia ja vaihtokauppaa materiaalin, taiteilijan ja lopulta myös teoksen katsoja-kokijan kanssa (Ingold McKinneyn & Palmerin 2016 mukaan).

Ennen Huoneen harjoituskauden alkua koin välillä sisäistettyä painetta työstää runoteksti ja teoksen konsepti valmiiksi kokonaisuudeksi, jota voisimme harjoituksissa tulkita. Sain kuitenkin itseni niissä hetkissä kiinni ajatuksesta, jossa runoteksti oli alkanut edustaa perinteisen näytelmätekstin tavoin esityksen ohjekirjaa. Tämä oli seurausta prosessuaaliseen työtapaan ja siihen liittyvään epätietoisuuteen väsymisestä. En kuitenkaan halunnut pitää runotekstiä kaikkea määrittävänä hierarkisena lähtökohtana, jota tulkitsen skenografisessa suunnittelussani, vaan tasa-arvoisena esityksen elementtinä ja esityksen muotona, joka syntyy dialogissa muiden esityksen elementtien kanssa. Tällöin runotekstillekin oli annettava tilaa muuttua ja kehkeytyä teoksen muiden elementtien myötävaikutuksesta.

Tämä hengittävä ja dialoginen runotekstin työstämisen mekanismini muotoutuikin hyvin samankaltaiseksi tiladramaturgisen praktiikkani kanssa. Antaessani prosessissa Huoneen runotekstille ja skenografialle tilaa rakentua intuitiivisesti valitsemieni materiaalien välille, esiin alkoi piirtyä odottamattomia yhteyksiä ja suhteisuuksia. Näin runo ja skenografia alkoivat keskustella ja muotoutua vaikutuksessa toisiinsa. Käsitin näin sekä Huoneen runon kirjoittamisen, että tiladramaturgisen työskentelyni pyrkimyksenä dialogiseen muodon hahmotteluun ylhäältäpäin tulevan käsitteellisen merkityksen antamisen sijaan. Tätä dialogista muodon hahmottelua voi kutsua myös kohtaamiseksi esityksen materiaalien välillä, jolloin runon kirjoittaminen ja tiladramaturginen praktiikka nivoutuvat lähelle Ingoldin kuvaamaa muodon seuraamisen prosessia.

Katsoessani runon kirjoittamista kohtaamisen näkökulmasta, kirjoittaminen näyttäytyi ruumiini muistiin tallentuneiden kokemusten - eli ruumiillisuuteni ajallisten kerrostumien - kohtaamisena, sekä ruumiini ja tilan kohtaamisena. Tästä näkökulmasta myös runon esittäminen oli nähtävänä kohtaamisena, jolloin esitetystä runosta ja esiintyvistä ruumiista tuli osa näiden kohtaamisten kerrostumaa. Esiintyessäni kohtaaminen oli siis hahmotettavissa sekä henkilökohtaisen ruumiini ja tilan kohtaamisen kokemuksen jakamisena runossa, mutta myös ruumiini ja katsoja-kokijoiden, sekä ruumiini välittämän runon ja katsoja-kokijoiden kohtaamisena. Huoneen prosessissa runotekstin kirjoittaminen, esityksen materiaalina käyttäminen ja esittäminen alkoivatkin kerrostua niin, että runosta tuli jatkuvaa runotekstin ja runotekstin kautta kohtaamista.

Keskittyessäni erilaisten aineellisten ja aineettomien materiaalisuuksien, sekä ruumiillisuuksien kohtaamiseen tiladramaturgian praktiikan avulla, myös skenografia pyrki kohti kohtaamista irrotten semioottisesta tulkinnasta, jonka mukaan lavastus on skenografian/taiteilijan ennalta määäämien viestien kirjoittamista ja lukemista. Tällaisen korostetun viestin välittämisen sijaan Huoneen tilallisuus alkoi hahmottua skenografisten, ruumiillisten ja runollisten elementtien kohtaamisena, ja näistä kohtaamisista syntyvänä tiladramaturgisena verkkona. Tällöin ruumiistani ja minusta esiintyjänä, eli tekstin välittäjänä ja tekstin kohtaamisen mahdollistajana, tuli myös skenografinen elementti ja kontribuutio.

Kohtaamisen materiaalisuuksia

Hahmottaessani esityksen rakentamisen ja esitystapahtuman kohtaamisina, tiladramaturginen praktiikkani määrittyi tiukemmin suhteessa laajennettuun skenografiaan. McKinneyn ja Palmerin mukaan laajennettu skenografia tarkastelee skenografiaa teatterin sivutuotteen sijaan itsenäisenä taiteenalana, eli tilallisten ja materiaalisten suhteisuuksien kautta rakentuvana kohtaamisena, jolla on oma tunnistettava logiikkansa. Tämä logiikka muotoutuu laajennetun skenografian määrittelemisen keskiöön nostetun suhteisuuden (relationality), affektiivisuuden (affectivity) ja materiaalisuuden (materiality) kautta ja niiden yhteydestä. Laajennetun skenografian voidaan siis katsoa korostavan skenografiaa esityksen tai teoksen strategiana, muuttaen ja muovaten näin katsoja-kokijan esityksen tai teoksen kokemista. Olennaista laajennetussa skenografiassa on myös dialogi muiden taiteenalojen kanssa, sekä laajeneminen alkuperäisen kontekstinsa ulkopuolelle. (McKinney & Palmer 2016.)

Katson tiladramaturgisen praktiikani asettuvan luontevasti laajennetun skenografian alueelle, sillä se korostaa suhteisuuden ja materiaalisuuden rooleja mahdollistaen keskittymiseni aineelliseen minimalismiin. Huoneen prosessissa havaitsin tiladramaturgisen praktiikkani tarkentavan tuntuisuuden ja minimalismin näkökulmasta ruumiin ja tilan materiaalisuuksien jäsentelyyn. Huoneessa materiaalisuus oli ymmärrettävissä sekä aineettomina materiaaleina, kuten runona ja sitä välittävänä äänenä, sekä aineellisena esitystilana, katsomotuoleina ja sitä vasten olevina ruumiin materiaalisuuksina, eli ruumiillisuuksina. Runo asettui kuitenkin aineettoman ja aineellisen materiaalisuuden välille alkaen liueta ruumiin tuottaman ja tuntuman äänen, sekä runon tuntuisuuden myötä osaksi esiintyjän ja katsoja-kokijoiden ruumiillisuutta ja aineellista skenografiaa.

Aineellinen materiaalisuus Huoneessa

Huoneen runotekstissä kävin dialogia ruumiillis-tilallisen kokemukseni kanssa, jonka mukaan olen naisena yhteiskunnallisessa kontekstissa toiseutettuna ja objektin omaisessa asemassa kuin huone: hiljainen olosuhde ja käyttöä varten oleva tila. Huoneen esitystila ja sen aineellinen materiaalisuus hahmottelivat tätä suhteisuutta suorakaiteen muotoon kaksi metriä seinistä irti asetetulla katsomolla. Katsomon kulmiin jäivät kulun mentävät aukot niin, että

esiintyessäni tekstin, katsomon ja esitystilan välille syntyi oma keskinäinen tilallinen dramaturgiansa. Tilanteesta riippuen katsoja-kokijan oli mahdollista paikantaa itsensä huoneen sisään, eli Teatterikorkeakoulun Studio 1:een, huoneeksi, eli katsomon huoneen muotona hahmottuviksi seiniksi, tai huoneeksi rinnastuvan esiintyjän tarkkalijaksi.

Katsomon tuolit olivat Teatterikorkeakoulun lavastevaraston klassisia valkeita vanhoja puutuoleja, jotka toivat oman ajallisen kerroksensa ja viitteistönsä mukaan skenografiaan. Sekä puutuoleissa, että Huoneen nimessä oli kaikuja epookin naishahmojen pölyisestä kaanonista ja naisen paikasta kotona huoneissa, samoin kuin kirjailija Virginia Woolfin naisten kirjoittamista ja toimijuutta julistavasta *Oma huone* (1929)-klassikkoteoksesta. Ajallista kerrostumaa korostavista katsomotuoleista huolimatta Huone liikkui modernissa ajassa mustaa studiotilaa vasten piirtyvän valkean mikkipiuhan ja mikrofonin, sekä herkän ja raikkaan pukusuunnittelun kautta. Suorakaiteen muotoinen katsomo jätti sisälleen tyhjän tilan, samoin kuin katsomon taakse. Aineellinen materiaalisuus oli siis tiivistynyt katsomotuoleihin, mikrofoniin, mikrofonin kymmenmetriseen piuhaan, mikrofonin standiin sekä tilassaoleviin esiintyjän ja katsoja-kokijoiden ruumiisiin.

Dramaturgi ja taiteilija-tutkija Pauliina Hulkko kuvaa *Dramaturgiakirja - Kaikki järjestyä aina* (2018) kirjassa julkaistussa esseessään *Minimalismin perintö, esitys ja dramaturgia* André Lepeckiä lainaten, kuinka minimalismi nykyesityksissä on antanut taideobjektille performatiivista voimaa ja eräänlaisen subjektiviteetin, jolloin taideobjekti lakkaa olemasta pelkkä kohde, objekti. Lepecki esittääkin, että kieltäytyessämme perinteisestä representatiivisesta tulkinnasta, minimalistinen taide korostaa objektien materiaalisuuden konkreettisia ominaisuuksia. (Lepecki Hulkon 2018, 124 mukaan.) Ajattelen tätä ajatusta voitavan soveltaa myös taideobjektin - eli Huoneen kontekstissa esityksen - osiin tai sisäisiin materiaaleihin ja objekteihin. Huoneen tapauksessa nämä objektit merkitsivät paljasta esitystilaa, katsomotuoleja ja mikrofoneja, joiden materiaalisuuden konkreettisena ominaisuutena korostui esimerkiksi niiden uutuus tai vanhuus - eli ajallisuus. Tällöin ruumiit tilassa tulivat hyvin konkreettisesti myös Huoneen käsittelemän sukupuolittuneen toiseuden ajallisen ulottuvuuden ja painon äärelle.

Edellä mainitussa esseessä Hulkko esittää myös, että pelkistämistä korostavan esityksen dramaturgian lisätessä katsojan omaa aktiivisuutta, tärkeäksi esityksen dramaturgiaksi muodostuu esitystilan ja -tilanteen dramaturgia, jonka taas näen muodostuvan dialogissa Hulkon kuvaaman katsoja-kokijan henkilökohtaisen ruumiillis-materiaalisen vastaanottoprosessin kanssa (Hulkko 2018, 125). Tulkitsen tätä niin, että pelkistynyt ja runon kaltainen esityksen dramaturgia yhdistettynä aineelliseen minimalismiin antaa tilaa objektien ominaisuuksille tulla näkyviin niin, että niille syntyy esitystilanteessa ja vuorovaikutuksessa katsoja-kokijaan eräänlainen subjektiviteetti. Tällöin aineellinen minimalismi korostaa esitykseen sisältyvien aineettomien materiaalien ja katsoja-kokijoiden kohtaamista, joka tapahtuu ruumiillisuuden ja aineellisten materiaalien dialogin kautta. Näenkin, että Huoneen aineellisilla elementeillä oli tilaa aueta ja laajeta niin, että niistä tuli esiintyjän ja katsoja-kokijoiden kanssa dialogiin asettuvia toimijoita minimalismin toimiessa eräänlaisena ruumiillisuuden ja materiaalisuuden suhteen korostajana ja esiinpiirtäjä.

Ruumiillinen materiaalisuus Huoneessa

Ruumiillisuus muodostui Huoneen kontekstissa esiintyjän - eli minun - ja katsoja-kokijoiden ruumiista, henkilökohtaisista ruumiiden kokemusten kerrostumista, sekä niihin limittyvästä runon ruumiillisuudesta. Sekä Katariina Numminen kurssillaan *Kirjoittamisen laboratorio: kirjoittaminen ja ruumiillisuus* (2023), että Siru Kainulainen kirjassaan *Runon tuntu* (2016) esittävät runon ruumiillisuuden olevan hahmotettavissa katsoja-kokijan ruumiillisen kokemisen, runon kirjoittajan ruumiillisuuden sekä runoa välittävän ruumiin, sen tuntujen, äänneiden ja muun ilmaisun fyysisten ulottuvuuksien - eli esimerkiksi runon lukijan tai tulkintani mukaan myös lausujan rytmien ja ruumiillisuuden - limittymänä ja päällekkäisyytenä (Kainulainen 2016, 14; Numminen 2023). Ajattelen, että tämän runon katsoen, kuullen ja tuntien aistimisen voi rinnastaa McKinneyn ja Palmerin kuvailemaan skenografiseen elämykseen, eli affekteina ja tuntuisuutena ruumiillisella tasolla tapahtuvaksi dialogiseksi runon ja katsoja-kokijan kohtaamiseksi ja vuorovaikutukseksi (Kainulainen 2016, 8; McKinney & Palmer 2016).

Tarkastellessani Huoneen runotekstin ja skenografian materiaalisuuksia, ne alkoivat limittyä ruumiillisuuden sekä prosessuaalisuuden lisäksi minimalismin, tuntuisuuden sekä rytmin kautta samankielisiksi. Tämä samankielisyys ja kaiken teoksen materiaalin ruumiin kautta heijastuminen mahdollisti sen, että runotekstiä, ruumiita sekä skenografiaa oli kaikkia mahdollista alkaa käsittää runon osina, tai toisin päin skenografian osina. Näin myös katsoja-kokijasta tuli esitystilaan ja runon ja skenografian suhteisuuksien verkkoon asettuvaan katsomoon tullessaan osa skenografiaa, eli sen ohella myös osa runon ja skenografian yhteyttä ja dialogia. Ruumis toimi siis linkkinä runon ja skenografian välillä sitoen ne molemmat sekä omaan esiintyvään ruumiiseeni, että katsoja-kokijoiden ruumiisiin. Näin myös katsoja-kokijoidenkin henkilökohtaisten ruumiillisuuksien kerrokset asettuvat osaksi runon ja minimalistisen skenografian verkkoa. Tästä skenografian, ruumiin ja runon toisiinsa valumisesta käsin voisi todeta, että Huoneessa runo nousi esityksen ja skenografian strategiaksi tiladramaturgisen praktiikkani ohella ja osana.

Esiintyvän ruumiin kerroksia

Huone alkoi yleisön tulemisella esitystilaan, jossa katsoja-kokijat kohtasivat valkeat katsomotuolit valaistuna tilassa. Yleisön istuttua alas saavuin esiintyjän roolissa tilaan katsomon takana liikkuen. Aloitin runon lausumisen asettuen katsomon sivujen väliin jäävään kulmaan tullen osaksi katsomorakennetta ja samalle viivalle katsoja-kokijoiden kanssa. Runoteksti alkoi ensimmäisessä persoonassa, minä-muodossa, ja *minän* vaihtuessa *häneksi* astuin sisälle katsomon rajaamaan tilaan. Valosuunnittelu seurasi runon minusta häneksi ja takaisin minuksi kulkevaa toiseuden ja oman toimijuuden suhteesta rakentuvaa dramaturgiaa herätellen katsomon sisälle ja ulos rajautuvaa tilaa mahdollistaen ruumiin ja tilan - naisen ja huoneen - samaistamisen. Puku-, valo-, tila- ja äänisuunnittelu sekä tilassa liikkumisen dramaturgia korostivat tekstin upottavuutta levittyen katsomon ympärille ja sisään, käyden samalla dialogia runotekstin objekti-subjekti jaottelun kanssa.

Päätin esiintyessäni rajata esiintyjyyden irti näyttelijyydestä tai erityisestä esittävydestä, sillä minulla ei ole koulutusta tai taustaa näyttelijänä. Keskityin siis esiintyessäni tutkimaan ruumiista ja sen kerroksellisuutta runon välineenä ja välittäjänä. Näin ruumiini alkoi siis näyttämölle asettuessaan manifestoida runotekstissä jäsentelemääni toiseuden ruumiillista kokemustani ja sen kerroksia. Hanna Helavuori toteaa kirjassaan *Tuntoisia ruumiita - Miten ollaan teoksissa, maailmassa?* (2022), että esiintyvät ruumiit ovat ruumiillistuneen tiedon arkistoja. Hän esittää esiintyvien ruumiiden tallentaneen itseensä poliittisia ja kulttuurisia merkityksiä, normeja ja asenteita, joita ne sitten esiintymisellään välittävät (Helavuori 2022, 14). Kuten luvussa *Havainto ruumiista tilan ja runon välissä* sivusin, näen Helavuoren ajattelua vasten ruumiin esiintymisellään välittävän kaikkea tätä itseensä keräämäänsä tietoa myös suhteessa elettyyn tilaan ja siinä konkretisoituviin valtarakenteisiin. Helavuori kuvaakin, että ruumis on pinta, johon moninaiset vallan ja tiedon koodit piirtyvät (Helavuori 2022, 66). Tätä esiintyvän ruumiillisuuden kerroksellisuutta Helavuori kuvailee performanssitutkimuksen professori Ruth Hellier-Tinoco lainaten palimpsesti-ruumiiksi, viitaten pergamenttien useisiin päällekkäisiin tekstikerroksiin (Hellier-Tinoco Helavuoren 2022, 14 mukaan). Mielestäni kuvaus on osuva sen ollessa rinnastettavissa myös tilaan ja tilan vastaavaan ajalliseen kerroksellisuuteen.

Pyrin Huoneen prosessissa sekä runotekstiä kirjoittamalla, että sitä esittämällä ja skenografiaan lomittamalla käsittelemään havaintoani siitä, että Helavuoren sanoin ”valta koetaan ruumiissa, valta läpäisee ruumiin” ja että tämä valtasuhteen alisteisuutena näyttäytyvä toiseus on ruumiillis-tilallinen kokemus (Helavuori 2022, 71). Huoneen prosessin voi siis nähdä neuvotteluna oman toimijuuteni ja sukupuolittuneen toiseuteni ruumiillis-tilallisen ulottuvuuden kanssa. Kirjailija ja taiteilija-tutkija Susanna Hastin kirjaansa *Ruumis/Huoneet* (2022) kirjoittamat seuraavat lauseet tiivistävät motiivini ja toisaalta pakon käydä tätä neuvottelua:

En halua edustaa väkivallan paikkaa. Mutta en pääse ulos, ei ole mitään muuta paikkaa minne mennä. Ei ole toista ruumista. (Hast 2022, 46.)

Ajattelen, että tämä neuvottelu oman ruumiin tilallisuuden, toimijuuden ja siihen ulkoa päin liitettyjen merkityksien kanssa on jatkuvaa vastarintaa ja oman ruumiin takaisin ottamista. Helavuori lainaakin kirjassaan sosiaalipsykologi Ian Burkittin tilaa ja ruumista samastavaa ajatusta siitä, että ruumis on vastarinnan paikka (Burkitt Helavuoren 2022, 23 mukaan). Tästä käsin ajattelen, että esiintymiseen liittyvä subjektina ja objektina olemisen välinen neuvottelu, sekä omasta tilakokemuksesta nousevan työn kanavointi oli kaiken muun Huoneen äärellä työskentelyn tavoin omaa toimijuuttani elvyttävää ruumiillis-tilallista vastarintaa.

Esiintyjän subjektina ja objektina olemisen tasapainoon liittyen Hulkko toteaa katsojan ja katsotun välisen suhteen korostuvan minimalistisessä taiteessa. Hänen mukaansa minimalistinen teos tulee olemaan vasta katsomistilanteessa ja katsoja-kokijan osallistuessa merkityksenantoon (Hulkko 2018, 129). Tätä vastavuoroisuutta - kohtaamista! - ja esiintyjän samanaikaista subjektina ja objektina olemista, hän kuvaa nykyesityksen kysyvän ja tarkastelevan:

Kysymys on siis ennen muuta dramaturginen - esityksen materiaalisuutta, kompositiota, ilmitulon tapaa, kontekstia, sanalla sanoen sen koko merkityssysteemin rakentumista koskeva - ja sellaisena sitä tulisi myös käsitellä (Hulkko 2018, 129).

Näen esityksen materiaalisuuden, komposition, kontekstin ja ilmituloon liittyvän ruumiillisuuden olennaisina skenografian osina. Ajattelenkin tällöin, että Hulkon esittämä kysymys esiintyjyydestä, sekä esiintyjän ja katsoja-kokijan kohtaamisesta on myös skenografinen - eli omassa työskentelyssäni skenografisen ja dramaturgisen ajattelun välille asettuen tiladramaturginen. Näin tiladramaturginen praktiikkani hahmottuu siis esityksen materiaalisuuksien jäsentelynä, jossa katsoja-kokijoiden sekä esiintyjien ruumiilla ja niiden kokemuksellisilla kerroksilla on erityinen painoarvo esityksen materiaaleina.

Tiladramaturgisia yhteenvetoja

Huone tiivistyi puoleen tahtiin

Vedokset limittäin

crossfade

Halujen sakea kaleidoskooppi soitti korvissa enkelikelloa

Ja

Halujeni sakea kaleidoskooppi soitti korvissani enkelikelloa

Ja

Jokainen lause ampui minua haulikolla

x2

Katsoin itseäni vierestä

Tämä aukio

Palanut kitalaki

Tiladramaturginen praktiikka yksityiskohtien yhteen punomisena

Huonetta työstäessäni aloin käsittää minimalistisen skenografian runon kaltaisena *verkon tai haavin* tapaan käytettävänä työkaluna. Kirjailija-tutkija Maggie Nelson kuvaa Ludwig Wittgensteinin ajatusta lainaamalla kirjoittamisen ja sanojen pakenevuuden paradoksaalisuutta: ”se, mitä ei voi ilmaista, sisältyy - ilmaisemattomana! - ilmaistuun”. Nelson esittää, kuinka sanat kyllä riittävät, mikäli kirjoittaja uskaltaa luottaa siihen, että sanoja pakeneva sisältyy sanoihin ja niiden väleihin. Hän vertaa sanoja verkkoon, johon liittyen hän toteaa: ”turha syyttää verkkoa sen rei’istä”. (Nelson. 2015, 7.)

Ajattelen runon olevan kuin verkko: se pyrkii niin Kainulaisen, kuin runoilija Tomi Parkonkin mukaan ilmaisemaan ja sanallistamaan jotakin mennyttä, olevaa, tulevaa, haaveiltua tai aavisteltua havitellen ensisijaisesti rytmistä ja monimerkityksellisyydestä aukeavaa vuorovaikutuksellista *tuntuisuutta*, eli kehomielen kokemuksellisuutta abstraktimman merkityksen ymmärtämisen tullessa perästä (Kainulainen 2016, 14; Parkko 2014, 17). Tätä seuraten yhtenä runouden määritelmänä voidaan pitää artikuloimattoman käsityksen sanoiksi muuttamista, joka onnistuessaan synnyttää assosiativisuuden ja tuntuisuuden kautta runon lukijassa/katsoja-kokijassa eläviä mielikuvia (Parkko 2014, 11, 20). Tällöin runous on jatkuvasti aukon - artikuloimattoman - äärellä olemista.

Parkon mukaan ”runoilijan työ on nähdä asioiden väliset yhteydet ja kyetä aktivoimaan nämä lukijalle” - eli Huoneen kontekstissa katsoja-kokijalle (Parkko 2014, 19). Tällöin verkon käsitettä tai muotoa suhteessa runoon, sekä minimalistiseen skenografiaan voi ajatella yksityiskohtien kautta tapahtuvana tiladramaturgisenä työskentelynä. Näin ajattelen tiladramaturgisen praktiikan keinoin teoksen muodostamisen olevan minimalistisesti tarkkojen yksityiskohtien välille verkon ja verkon aukkojen punomista nojaten kirjailija Ia Genbergin sanoihin: ”kaikki sisältyy jo yksityiskohtiin, minun on vain valppain silmin katsottava ympärilläni” (Majander *Helsingin sanomat* 12.3.2023).

Olen usein Nelsonin kaltaisesti kuvannut taiteellista työskentelyäni tiladramaturgiseksi verkon punomiseksi, jossa yritän verkkoa aukkoineen sitomalla jäsenellä eletyn tilan ja ruumiin suhdetta. Tämä näkökulma tiladramaturgiseen praktiikkaan palauttaa skenografisen työskentelyni lähelle Parkon kuvausta runoilijan työstä. Runoilijan työn ollessa hänen mukaansa asioiden välisten yhteyksien näkemistä ja näiden yhteyksien aktivoimista lukijalle/katsoja-kokijalle, katson työskentelyn keskittyvän dramaturgisen hahmottamisen pohjalta toimimisen ympärille. Väitänkin tiladramaturgista praktiikkaa voitavan kuvailla täysin samoin sanoin, etenkin, kun Huoneessa runon ja skenografian materiaalisuudet limittyivät ja vuotivat niin, ettei runoilijan ja skenografian työtä tai runoa ja skenografiaa voinut enää erottaa toisistaan.

Tilan, ruumiin ja runon yhteentuloja

Tunnistin Huoneen prosessin aukkoisuuden ja epätietoisuuden äärellä olemisessa paljon samaa, kuin nykytanssin kanssa työskennellessäni. Keskustellessani tästä 13.2.2024 opinnäytteeni ohjaavana opettajana toimivan Lifländerin kanssa hän totesi havainneensa saman omassa työskentelyssään. Hän toteaaakin runon ja tanssin olevan samankielisiä samaan tapaan, kuin näytelmäkirjallisuus ja draama ovat vastaavia kieleltään. Lifländerin ajatukseen nojaten esitänkin, että minimalismin ja aukkoisuuden myötä myös runo ja tiladramaturginen skenografia puhuvat samaa kieltä.

Huoneen prosessia tarkastellessani huomasin skenografian ja runouden tapahtuvan dialogissa ruumiillisuuden kanssa, jolloin hahmotin tiladramaturgisen praktiikan muodostuvan skenografisten aineettomien ja aineellisten materiaalien ja ruumiin kohtaamisen jäsentelystä. Tätä kohtaamista oli Huoneen sisällön ja muodon syntymisen prosessissa, sekä prosessia jälkikäteen eritellessäni mahdotonta hahmottaa irrallisena henkilökohtaisesta tilakokemuksestani, eli ruumiini ja eletyn tilan suhteesta.

Huoneen prosessissa tiladramaturginen praktiikka näyttäytyi toisin sanoin runollisen ja skenografisen minimalismin ja tuntuisuuden tarkasteluna ja jäsentelynä. Huoneessa minimalistinen aineellinen materiaalisuus - suorakaiteen muotoon asetetut valkeat vanhat katsomotuolit, mikki, mikkistandi ja valkea mikkipiuha ainoina esitystekniikan oheisina objekteina tilassa - alkoi toimia runonkaltaisesti muodostaen suhteen katsoja-kokijoihin. Näin skenografia ja siihen limittyneet ruumiit tulivat osaksi runoa samalla, kun lausutusta runosta tuli ruumiillisen kokemisen myötä osa skenografiaa. Huoneen skenografiseksi strategiaksi eli tilarunon konseptiksi muodostui siis verkkoisuus, joka rakentui ruumiin, skenografian ja runon välille tavoittellen katsoja-kokijan ruumiillisten kerrosten aktivoimista tuntuisuuden ja minimalismin avulla.

Runon ruumiillisuus ja materiaalisuus ilmenivät Huoneessa runoa lausuvan esiintyjän ruumiillisuutena, katsoja-kokijoiden ruumiillisuutena, runon sisälleen sulkemana ruumiillisuutena sekä skenografisina elementteinä. Huone, ja sen myötä syntynyt tilarunon konsepti, rakentui luomalleni toiseen taiteenalaan - lavarunouteen - laajenevalle skenografiselle strategialle, joka korosti suhteisuutta yleisön, esitystilän ja runon välillä käyttämällä yleisöä skenografisena elementtinä. Ajattelen, että tilarunon konseptin ja Huoneen voi tähän verraten lukea laajennetun skenografian kontekstiin ja sen keinoin rakennetuksi.

Katson, että Huoneen keinojen ja olosuhteen sisällä runo oli ruumiillisuudesta nousevaa ja siihen vetoavaa muodon seuraamista ja dialogista neuvottelua, ei semioottisen merkityksen kautta tiedon koostamista ja siirtämistä eteenpäin oletuksena, että katsoja-kokija poimisi teoksesta tietyn ennalta määrätyn merkityksen tai opetuksen. Näin Huoneen prosessissa runon kirjoittamisesta, esityksen työstämisestä, sekä esiintymisestä tuli ruumiin ja runon fragmenttien avaaman maailman dialogista kohtaamista ja näiden kohtaamisten

kerrostumista. Skenografian ja runon hahmottuessa suhteessa katsoja-kokijoiden ruumiisiin ja omaan esiintyvään ruumiiseeni, minun oli mahdotonta ohittaa yhteiskunnallisen toiseuden vaikutusta ruumiillis-tilalliseen kokemukseeni. Esitetty runo ja skenografia antoivat siis Huoneessa ja Huoneen prosessissa ruumiillis-tilalliselle toiseuden kokemukselleni kohdattavan muodon. Tässä kohtaamisessa runo ja runoon liukeneva skenografia pyrkivät dialogiin ruumiin kanssa neuvotellen toiseuden ja toimijuuden suhdetta uusiksi.

Huoneen prosessin ja opinnäytteeni kirjoittamisen ohella myös aiemmat ajatukseni passiivisesta tarkkailijuudesta ja aktiivisesta muokkaajuudesta suhteessa skenografiseen työskentelyyn ja elettyyn tilaan näyttäytyivät uudessa valossa. Jäin pohtimaan, mikä taipumuksessani tiladramaturgiseen työskentelyyn nousi kunnioituksesta kaikkea muuta olevaa kohtaan ja luontaisesta halustani käydä dialogia, säilyttää ja käyttää uudelleen? Mikä taas siitä, mitä kaikkea olin oppinut pitämään itselleni luontaisena ja mahdollisena toiseutettuun asemaani liittyen? Mikä siinä, että samastuin ennemmin ympäröivään tilaan ja sen elementteihin, kuin sen muokkaajaan oli lähtöisin sukupuoleni asettamasta passiivisesta objektin kaltaisesta asemasta?

Uskon, että kyse on sekä luontaisista taipumuksistani, että sukupuolittuneen toiseuden aiheuttamasta oman toimijuuteni murenemisestä. Lopulta tiladramaturginen työskentely auttoi minua löytämään toimijuuden toiseuteni sisältä: se nosti havaintoni ja ruumiini ulos objektin asemasta, takaisin työskentelyni keskiöön.

The struggle to find a poetry in which your survival rather than your defeat is celebrated, perhaps to find your own voice to insist upon that, or to at least find a way to survive amidst an ethos that relishes your erasures and failures is work that many and perhaps most young women have to do. In those early years, I did not do it particularly well or clearly, but I did it ferociously.

I was often unaware of what and why I was resisting, and so my defiance was murky, incoherent, erratic. Those years of not succumbing, or of succumbing like someone sinking into a morass and then flailing to escape, again and again, come back to me now as I see young women around me fighting the same battles. The fight wasn't just to survive bodily, though that could be intense enough, but to survive as a person possessed of rights, including the right to participation and dignity and a voice. More than survive, then: to live. (Solnit 2020, 4)

Yritin pidellä silkkikäsini
Steariiniin repeytyvää siltaa

Kiitos

Kiitos kaikille, joita vasten minä ja tekijyyteni ovat voineet tulla näkyviksi. Kiitos erityisesti:

Elina Lifländer,

opinnäytteeni taiteellisen ja kirjallisen osan ohjaavana opettajana toimimisesta, tekijyyteeni opintojeni alusta asti uskomisesta, sekä omasta taiteellisesta työskentelystäsi ja tutkimuksestasi.

Huoneen työryhmä Hilla Ruuska, Lyidia Johansson ja Laura Palanne,

ehtymättömästä kannustuksesta, tinkimättömästä rehellisyydestä ja herkkyydestä yhteisen ajattelun ja työskentelyn äärellä.

Miina Kujala,

lavastustaiteen opintojen kanssakulkijuudesta, opponoinnista ja ystävyyydestä.

Salla Salin ja Liisa Ikonen,

keskusteluista ja kannustuksesta oman tekijyyden etsimiseen ja sille uskollisena pysymiseen.

Äiti,

Tuesta ja näkemisestäni, alusta asti.

Kira, Veera, Aino S ja siskoni,

Todistajuudesta, kaikesta jaetusta.

Iiro,

Kumppanuudesta ja rakkaudellisesta katseestasi, aina.

Lähteet ja kirjallisuus

Kirjalähteet:

Hast, Susanna. 2022. *Ruumis/Huoneet*. Helsinki: Kustantamo S&S.

Helavuori, Hanna. 2022. *Tuntoisia ruumiita: Miten ollaan teoksissa, maailmassa?* Teatterin Uusi Alkukirjasto ry.

Kainulainen, Siru. 2016. *Runon tuntu*. Helsinki: Poesia.

Lifländer, Elina. 2016. *Rytminen tilallisuus laajennetun scenografian ilmaisukeinona*. Aalto-yliopiston julkaisusarja DOCTORAL DISSERTATIONS 212/2016. Helsinki: Aalto ARTS Books.

Nelson, Maggie. 2015. *Argonautit*. Kaijamari Sivill. Helsinki: Kustantamo S&S.

Solnit, Rebecca. 2020. *Recollections of My Non-Existence*. Lainauksen käännös sivulla 19 Aino Kontinen. Lontoo: Granta Books

Artikkelit:

Gröndahl, Laura. 2012. ”Scenographic Strategies and Communication” *SPACE–EVENT–AGENCY–EXPERIENCE: Open Access E–Publication of the DREX Project Centre for Practise as Research in Theatre*. Tampereen yliopisto.

Hakuri, Markku. 2014. ”Paikka vai tila” Paikka vai tila, Markku Hakuri, 12-16. Aalto-yliopiston julkaisusarja TAIDE+MUOTOILU+ARKKITEHTUURI 5/2014. Helsinki: Aalto ARTS Books.

Hulkko, Pauliina. 2018. ”Minimalismin perintö, esitys ja dramaturgia.” *Dramaturgiakirja: Kaikki järjestyy aina*, Katariina Numminen, Maria Kilpi, 113-132. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 68. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.

Parkko, Tomi. 2014. ”Runoilijan työkalupakki.” *Runon vapaus: Syventävä opas runon kirjoittamiseen ja lukemiseen*, Tomi Parkko, 11-36. Vantaa: Avain

E-kirjalähteet:

McKinney, Joslin & Palmer, Scott. 2017 *Scenography Expanded*. E-kirjaversio Bloomsbury Drama Online. Haettu 15.3.2024

https://uniarts.alma.exlibrisgroup.com/view/action/uresolver.do?operation=resolveService&package_service_id=3940115750006249&institutionId=6249&customerId=6245

Criado Perez, Caroline. 2020. *Näkymättömät naiset - Näin tilastot paljastavat miten maailma on suunniteltu miehille*. E-kirjaversio Bookbeat. Haettu 4.4. 2024

https://www.bookbeat.com/fi/kirja/nakymattomat-naiset-196039?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwn7mwBhCiARIsAGoxjaLdn_WnUhSSN_fA3MwM1Aht1ZP07Ue_sh3My--FqkHAE_MWMuftcIwaArDGEALw_wcB

Internet-lähteet:

Curle, Clint. 2024. ”Us vs. Them: The process of othering” *Canadian Museum for Human Rights* -internetsivusto. Haettu 4.4.2024. <https://humanrights.ca/story/us-vs-them-process-othering>

Kuusi, Juho. 2020. ”Lavarunous ja spokenword - mitä, kuka ja miten” *Lukukeskus* -internetsivusto. Haettu 4.4.2024. <https://lukukeskus.fi/lavarunous-ja-spoken-word-mita-kuka-ja-miten/>

Majander, Antti. 2023. ”Jälleen uusi syy kadehtia ruotsalaisilta heidän kirjallisuuttaan: Ia Genberg.” *Helsingin sanomat* -lehden verkkoversio. Haettu 4.4.2024. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009442206.html>

Naisten linja: Naisiin kohdistuva väkivalta Suomessa Internetsivusto. Haetty 4.4.4024 <https://naistenlinja.fi/naisiin-kohdistuva-vakivalta-suomessa/>

Suhonen, Sami. 2021. ”Eksistentialismi ja feministinen filosofia” *Helsingin yliopiston Klassikkogalleria* -blogi. Haettu 4.4.2024. <https://blogs.helsinki.fi/klassikkogalleria/2021/07/08/simone-de-beauvoir-1908-1986/>

Esitykset:

Huone. Konsepti, tilasuunnittelu, teksti, esiintyjä: Aino Kontinen. Pukusuunnittelu: Hilla Ruuska. Valosuunnittelu: Lydyia Johansson. Äänisuunnittelu: Laura Palanne. Esitykset 29.11-5.12.2023, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Helsinki. Ensi-ilta 29.11.203

Kurssit:

Numminen, Katariina. 2023. ”Kirjoittamisen laboratorio: ruumiillisuus ja kirjoittaminen.” Muistiinpanot kurssilta. Teatterikorkeakoulu, Helsinki, 10.1-9.2.2023

Opinnäytteet:

Heijala, Maikki. 2014. ”Kotimaisen 2010-luvun lavarunouden kentillä ja laidoilla – havainnoiteja lavarunouden teoriasta, arvoista ja keinoista.” Kirjallisuuden Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Nuppola, Taija. 1997. ”Vaiettu Pelko: Tarinoita naisten sukupuolittuneista peloista.” Sosiologian Pro gradu - tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Valokuvat:

Huone -teoskuvat. 2023. Kannessa ja sivuilla 9, 23 Val Nevalainen, sivuilla 17, 28, 33 ja 38 Iina Lallo

Huone -juliste. 2023. Aino Kontinen

Huoneen muistiinpanoista skannatut runot. 2023. Sivuilla 10, 18, 24, 34, 39 Aino Kontinen

Kirjallisuus:

De Beauvoir, Simone. 1949. Toinen sukupuoli 1-2

Genberg, Ia. 2023. Yksityiskohdat

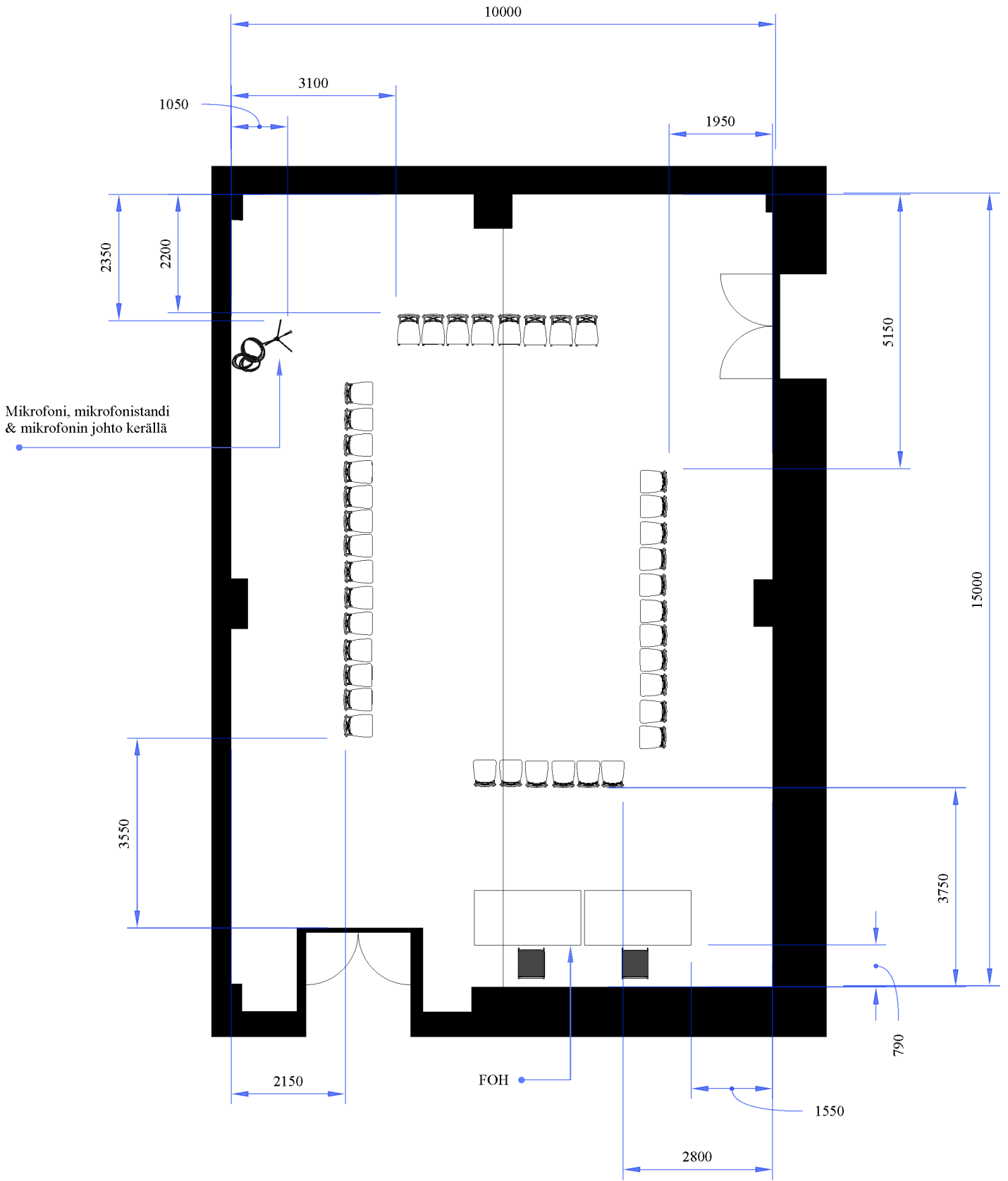
Ikonen, Liisa. 2006. Dialogista skenografiaa: vaihtoehtoisen työprosessin fenomenologista tulkintaa

Woolf, Virginia. 1929. Oma huone

Liitteet

Huone, pohjapiirustus lavaste-elementeistä tilassa.

Huone, esitystallenne, DVD-liite. 5.12.2023. Kesto 35 min. Tallenne on arkistoitu ja löydettävissä Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun arkistosta.

Huone	
Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu Studio 1 Haapaniemenkatu 6 29.11-5.12.2023	Lavaste-elementit tilassa
Tilasuunnittelija: Aino Kontinen aino.kontinen@hotmail.fi	1:100 Mitat millimetreinä Leikkaus 1500mm korkeudelta